

POHŘEBIŠTĚ LIDU POPELNICOVÝCH POLÍ V PLATĚNICÍCH

Vít VOKOLEK

"V době největšího rozkvětu slezského typu objevily se pojednou např. na pohřebišti v Úhřeticích nové kulturní proudy, které pak seslány novými vlivy, že v druhé polovici pohřebišť úplně starší ráz slezský pozměnily, na pohřebišti u Platěnic z různých těch proudů vyvinul se pak samostatný typ hrobový, který podle největšího posud známého pohřebiště u Platěnic nazývám typem platěnickým."

Dr. J.L.Píř, Starožitnosti země České, II,3, 1905, 53.

Pravěké kultury, které nemůžeme přiřpat žádným známým historickým kmenům, jsou archeology nazývány jednak podle charakteristických nádob, jednak podle lokalit, kde byly nejdříve zkoumány a především zveřejněny. Tato eponymní naleziště však většinou postihl dvojitý osud. První, radostnější je ten, že naleziště se navždy zapsalo do dějin archeologického bádání. Druhý, méně radostný se většinou projevuje tím, že bylo objeveno příliš brzy. Příliš brzy na to, aby lokalita byla prozkoumána tak, jak by si to současný výzkum vyžadoval a shromážděný nálezový fond mohl být nadále hodnocen. Plnou měrou tato slova se vztahují i na žárovou nekropoli v Platěnicích.

Pohřebiště v Platěnicích (okr. Pardubice) bylo objeveno v r.1901 při kopání písku na poli p. Daňka. Následoval systematický výzkum Dr. L.Píře z NM v Praze (tehdejšího Zemského muzea), který v květnu téhož roku vyzvedl na ploše 2 000 m² 257 hrobů.¹⁾ V následující publikaci dal podle tohoto pohřebiště název nejmladšímu stupni východočeských popelnicových polí.²⁾ Název se udržel až do nového hodnocení této kultury J.Filipem, který správně rozeznal pozvolný vývoj tzv. slezského stupně v platěnický a celou kulturu pozdní doby bronzové a mladší doby halštatské nazval kulturou slezskoplatěnickou.³⁾

Nálezy J.L.Přče z platěnického pohřebiště, na svou dobu vzorně publikované a zhodnocené, však v současnosti nelze plně využít. Jsou součástí staré sbírky NM v Praze, která stále ještě není přístupná a patrně rovněž nelze se spoléhat na zachované nálezné celky. Přesto se domnívám, že nové zpracování zachovalého torza pohřebiště, doprovázená původními poznámkami ze zápisníku Přčova laboranta Landy by přineslo nejméně závažný poznatek k této ještě nepříliš dobře propracované fázi lidu popelnicových polí.⁴⁾

V r. 1926 se některé tyto nedostatky pokusil řešit výzkum tehdejšího St.AÚ v Praze. J.Böhm na žádost Musejního spolku v Pardubicích, který těžce nesl, že ve svých sbírkách nemá žádné nálezy z této lokality, prozkoumal celkem 46 hrobů, jehož inventář po laboratorním zpracování byl deponován v muzejních sbírkách. Avšak ani k této etapě výzkumu nebyl osud příznivý. Autor výzkumu ho nestihl publikovat a nedochovala se ani nálezná zpráva. O některých hrobech jsme informováni stručně ze zápisníku J.Böhma,⁵⁾ nedochoval se však celkový plán prozkoumané plochy, ani celý inventář jednotlivých hrobů.

Těžkosti přináší po více jak 90 letech i přesná lokalizace pohřebiště. J.L.Přč uvádí, že mladší pohřebiště (tj. "platěnické") se rozkládá asi 50 m od staršího lužického, které je situováno "za hřbitovem po obou stranách silnice".⁶⁾ Jinde uvádí "podle starého pohřebiště rázu lužického, které se rozkládá od silnice k Dašicům vedoucím až téměř k souběžné pěšině polní prozkoumané za pěšinou směrem k Loučné na prostranství 2 000 m² 257 hrobů ...". Na schematickém plánu je zakreslena silnice z Platěnic do Dašic a zmíněná polní pěšina, která však není zakreslena na katastrálních mapách. J.L.Přč hroby označoval podle majitelů jednotlivých polí (Daněk, Pravda, Vlasáková, Ruml, Jirout). V Landově zápisníku⁷⁾ jsem našel poznámku, že pozemek p. Daňka má parc.č. 269. Tato parcela se nalézá SZ od dnešního hřbitova, mezi pravým břehem Loučné a silnicí z Platěnic do Dašic. Srovnáním katastrální mapy z r. 1893 a Přčovým plánkem pohřebiště usuzujeme, že pokud je vyznačení světových stran na plánu správné, vyznačená cesta z Platěnic do Dašic není totožná s dnešní silnicí, ale jde o zčásti polní cestu. V tomto případě by tato pěšina mohla vést na rozhraní parc.č. 252 a 255 na S okraji písčové duny, která je situována na Z od dnešní silnice a rozkládá se až k břehům dnes regulované řeky Loučné. Ani zaměření výzkumu v r. 1926 není zcela jasné. Výzkum byl prováděn nejprve na pozemku p. Daňka (hr. I-IX), hlavní pozornost byla věnována pohřbům na poli p. Pravdy. Tyto pozemky byly na V okraji plochy zkoumané J.L.Přčem, tedy podle našeho hodnocení blíže k současné silnici Platěnice - Dašice. Tomu by nasvědčovala i dochovaná terénní fotografie.⁹⁾ Lze tedy shrnout, že pohřebiště v Platěnicích se rozkládá S od obce, na pravém břehu Loučné, v místech nepatrně nad terénním vystupujícím písčovým dunám, mezi řekou a Z okrajem silnice z Platěnic do Dašic, patrně na parc.č. 257, 265, 266, 269 (Daňek), 270 a 273, v nadm. výšce 232,5 m (nal. 1). Výzkum v r. 1926 patrně navázal na J a V okraj plochy zkoumané J.L.Přčem (tab. 1).

V předkládané stati se budeme zajímat pouze o výzkum J.Böhma z r. 1926, který probíhal na pozemcích p. Daňka a Pravdy, patrně na JV a V okraji pohřebiště. Ve stručném zápise učitele Hanuše v přírůstkové knize Musejního spolku čteme: "9.srpna 1926 zahájen výzkum na poli p. Daňka. Toho dne odkryty 2 hroby. Úterý 10.VIII. 2 hroby. Středa 11.VIII. na poli p. Hybského, upuštěno pro hlubokou ornici. Sonda hluboká 1,5 m. Zároveň kopáno na pozemku Fr. Pravdy. V hl. 80 cm nalezen hrob se 3 nádobami. Druhý hrob měl 18 nádob a opodál další se 3 nádobami. 12.VIII. v hl. 1,3 m další hroby. V této době odkryto 26 hrobů, v hr. 22 železný náramek a zlomek koňského udidla. 13.VIII. 5 hrobů dopoledne, 3 odpoledne. 14.VIII. 5 hrobů, celkem vykopáno 46 hrobů." V zápisníku J.Böhma nalezen záznam u 20 hrobů (I-VI, IX, XXVIII, XXXI, XXXIII, XXXV-XXXVI, XXXIX-XLIV) u některých doplněný o schematický plánek uložení nádob. Postrádáme však celkový plán, v zápisníku jsou pouze schematické náčrtky hrobů na poli p. Daňka a Pravdy (tab. 2). Dá se, že hroby nebyly uloženy příliš hustě a proto byl zachycen okraj pohřebiště alespoň v této partii. Podle náčrtu byla snad prozkoumána plocha 22x29,30 m na poli p. Pravdy, tedy 638 m².

Hroby podle dochovaných poznámek byly v hloubce 25-60 cm, podle záznamu učitele Hanuše i hlubší (130 cm). Celkem bylo prozkoumáno 46 hrobů, z nichž materiál se nedochoval u 10 (hr. VI - jámový, XI-XIII, XVII, XXII-XXIV, XXVII, XXXIV), proto lze pracovat pouze s 36 celky. Je pravděpodobné, že během laboratorního zpracování, které neprobíhalo bezprostředně po výzkumu, došlo v některých případech k pomíchání obsahu či ztrátě čísla hrobu, což je zvláště zřetelné u hrobu XXVI nebo XLII a snad i železných předmětů v hrobě XVIII. Zápis v přírůstkové knize muzea se zmiňuje o nález železných náramků a udidla z hr. XXII, z něhož však nebyl nalezen žádný inventář. Přes tyto závažné nedostatky se domnívám, že publikace pohřebiště je žádoucí nejen proto, že jde o nálezy z Platěnic, ale je možné, že jsou to poslední dochované nálezy z tohoto eponymního naleziště. Pohřebiště lidu popelnicových polí jsou v současné době likvidovány zemědělskou činností natolik, že jejich další výzkum ve většině případů je již zcela nerentabilní.¹⁰⁾ To platí zvláště u mělkých hrobů z nejmladší fáze pohřebiště.

POPIS JEDNOTLIVÝCH HROBŮ:

Hrob I

V hloubce 28 cm pod povrchem stála lahvovitá nádoba (1) překrytá miskou s mírně prohnutým hrdlem. V popelnici u dna byly spálené kůstky, mezi nimi železná jehla s ouškem a 2 zlomky silnějšího drátu. Nádoba stála v jamce o prům. 56 cm černě zbarvené, ve výplni nalezeny ojedinělé kůstky. Dochována pouze nádoba 1. 1) Lahvovitá nádoba s okrajem široce rozevřeným, hlazeného, částečně tuhovaného povrchu, v. 140 mm, inv.č. 1956 (tab. 3:1).

